

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7766297>

Accepted: 23.03.2023

Agatha Christie'nin Eserlerinde Karakter ve Mekân İlişkisinin Karşılaştırmalı Analizi

A Comparative Analysis of the Relationship Between Character and Space in Agatha Christie's Works

Çağrı YALÇIN

İç Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
cagri.yalcin@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8408-9190>

Elif ÖZDOĞLAR

İç Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
elif.ozdoglar@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9997-9487>

95

Özet

Bu çalışmanın amacı, Agatha Christie'nin eserlerinde mekân kullanımlarını saptamak ve stereotiplerini tespit etmek akabinde bu çerçevede içerisinde kurgusal mekân ve karakter ilişkisini analiz etmektir. Agatha Christie 1890 yılında doğan İngiliz roman, öykü ve oyun yazarıdır. Eserleri korku kurgunun alt dalı olan suç kurgu üzerinedir. Sıklıkla seyahatler gerçekleştiren yazar eserlerinde farklı coğrafyalarda, Hercule Poirot, Miss Marple gibi tekrar eden karakterler oluşturarak mekân tasarım anlayışları üzerine detaylı tasvirler ortaya koymuştur. Yazar sık sık seyahat ettiği için farklı ülkelere eserlerinde yer vermiştir. Yazar, mekân-karakter ilişkisini çok yönlü olarak ele alırken, mekânı, eserin kurgusuna katkı sağlayan ve onu güçlendiren bir enstrüman olarak kullanmıştır. Araştırma kapsamında eserlerinin geçtiği ülkeler, onları okuyucuya aktarabilmek üzere seçtiği geleneksel mekânlar, doğu-batı ekseninde, nitel ve nicel olarak tespit edilmeye ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Sanatçı eserlerinde, hem gerçek mekânları hem de düşsel mekânları betimlemiştir. Burgh Adası, Londra, Kahire, İstanbul gibi kentler, Fransa'da Chamonix, İsviçre'de Montreux ve Andermatt gibi yöreler, İngiltere'de King's Abbot ve Hyde Park gibi tanınmış mekânlar gerçek olanlara, Herzoslovakya ülkesi, St. Mary,

Lymstock gibi yöreler, St. Honore Adası gibi coğrafi konumlarda geçenler ise, düşsel olanlara örnek verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Agatha Christie, Kurgusal Mekân, Kurgusal Karakter.

Abstract

The aim of this study is to determine the use of space in the works of Agatha Christie and to identify her stereotypes, and then to analyze the relationship between fictional space and character within this framework. Agatha Christie is an English novelist, short story author and playwright who was born in 1890. Her works are on crime fiction, which is a sub-branch of horror fiction. The author, who travels frequently, has created detailed descriptions of space design concepts by creating recurring characters such as Hercule Poirot and Miss Marple in different geographies in her works. While the author handles the space-character relationship in a multi-faceted way, she used space as an instrument that contributes to the fiction of the work and strengthens it. Within the scope of the research, the countries where her works took place, the traditional places she chose to convey them to the reader, the types of places on the east-west axis were tried to be determined qualitatively and quantitatively and analyzed comparatively. The artist has depicted both real and imaginary places in his works. Cities such as Burgh Island, London, Cairo, Istanbul, regions such as Chamonix in France, Montreux and Andermatt in Switzerland, well-known places such as King's Abbot and Hyde Park in England are real ones, and regions such as the land of Herzoslovakia, St. Mary, Lymstock, The ones that take place in geographical locations such as St. Honore Island can be given as an example of the imaginary ones.

Keywords: Agatha Christie, Fictional Space, Fictional Character.

1.GİRİŞ

Agatha Christie, kurgusal mekân-kurgusal karakter ilişkisini bilinçli olarak eserin anlatım gücünü arttırmakta kullanan ilk yazarlardan biridir. Eserlerinin bu yönü bazılarının beyaz perdede de etkili olmasına neden olmuştur. Yazılı metinler üzerinde ifade karşılığı bulan mekânlar, beyaz perdede meslek profesyonelleri tarafından fiziki olarak da tanımlanmış ve mekânlar bu sayede görsel kimlik kazanmışlardır.

Yazar siyasi olarak küresel bağlamda zor zamanlar olan, I. Dünya Savaşı, Büyük Buhran ve II. Dünya Savaşı dönemlerinde eserler vermiş olsa da sosyal olarak kadın haklarının iyileştiği bir dönemde bunu gerçekleştirmesi onun üretken olabilmesini sağlamıştır. Kendisine o dönem için ün getiren çalışmaları İngiltere'de sergilenen oyunlarıdır. Takma isimle yazmış olduğu aşk romanları başarıyı yakalayamamıştır. Suç kurgu üzerine yazmış olduğu cinayet romanları ise ona evrensel tanınırlık kazandırmıştır. 1928 yılında ortaya koyduğu The Passing of Mr Quinn isimli eseri ilk

sinema adaptasyonudur ve o tarihten beri pek çok kez sinemaya da uyarlanmıştır (Chapman, 2018: 45). Eserlerinin üretiminde kriminoloji, arkeoloji gibi çeşitli bilim dallarından faydalanmıştır. Ayrıca İngiliz kültürü dışında doğu kültürlerinden izlerde bulunmaktadır. (Ruhrland Museum, 2000) İkonoklastik bir tavır takınan yazar, Viktorya döneminin gelenekçi imajını sarsan aile entrikalarını okuyucuya sunar (Beaumont, 2009: 13). Paranın aile ve insan ilişkilerini ve derinden sarsan yönünü irdelerken, lüks mekânları altlık olarak kullanır.

Yazarın konu ettiği ülkelerin diyar kurgusu, şehirlerin kent kurgusu bakımından incelenmesi, tekrar eden mekânların ve karakterlerin saptanması, kurgusal karakterlerin ve kurgusal mekânların korku kurgu kriterleri açısından analiz edilmesi ve ortaya konması çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Eserlerin geçtiği ülkeler, tekrar eden karakterler ve mekânlar nicel olarak tespit edilecek ve nitel olarak değerlendirilecek ve sınıflandırılacaktır.

2. KORKU KURGU VE AGATHA CHRISTIE

2.1. Korku Kurgunun Tanımı ve Kurgusal Karakter

Korku kurgu, okuyucu veya izleyicinin korku duygusunu canlandırmak üzere organize edilmiş kurgu ürünüdür. Fantastik öğelerle bezenmiş masalsı bir kimliğe sahip fantezi kurgu, korku duygusuna tam olarak ulaşmayan bir ürperti hissiyle duyguları canlandıran ürpertici kurgu, şeytani nesnelere ve kötücül öğelerle bezenmiş şeytani kurgu, kara mizah bir yöne sahip mizahi kurgu, gotik tasarım nesnelere ve öğeleriyle aktarılan gotik kurgu, büyü, cızı gibi nesnelere içeren okült kurgu gibi alt türleri mevcuttur. Korku unsuru geçmişe ya da geleceğe dayandırılabilir. Mitik kurgu, korkunun köklerini mitolojinin zengin çoğulculuğundan ve antikiteden bilinmez geçmişe dair bir kurgu türü iken, post apokaliptik kurgu bilinmeyen ve negatife senaryoların sonucunda ulaşılan bir geleceği simgeler. Temalar arasında; ölüm, ölüm sonrası, insan psikolojisinin sınırları, suç ve primitif güdüler yer alır (Özdoğan, 2015:151).

Suç kurgu korku kurgunun pek çok alt türünden biridir. Hikâye işlenen suç üzerinden yapılır. Suç kurguda, av, avcı ve kurtarıcı olarak üç temel karakterden söz edilebilir. Bu karakterler; gerçek veya düşsel insanlar, psikolojik olarak normaliteden uzaklaşan insanlar hayalet, kayıp ruhlar, vampirler, canavarlar, yaratıklar, cadılar, büyücüler, kutsaniet atfedilen varlıklar, anti kahramanlar gibi doğaüstücü yaklaşımla kurgulanan karakterler, mitolojik karakterler olabilirler (Özdoğan, 2015: 156).

2.2. Agatha Christie'nin Eserlerinde Korku Kurgu ve Karakter

Agatha Christie eserlerinde av yani kurban, avcı yani planlayarak suçu işleyen ve kurtarıcı suçu kontrol altına alan ve/veya neticelendiren tüm karakterler tanımlanmaktadır. Karakterlerin isimlerinde etimolojik göndermelere yer verir. Karakterlerinden Arlöken (Harlequin/Arlecchino/Arlequin), 16. yy İtalyan komedyasındaki (Commedia dell'Arte) geçen teatral bir stok karakterdir. Baklava desenli bir kostüm giyen ve maske kullanan, palyaçovari, kıvrak zekâlı betimlenen bu karakter genellikle pandomimlerde yer alır.

Gizemleri bir çırpıda çözen Bay Quin adını bu kült karakterden almaktadır. Harlequin karakteri Bruce Timm ve Paul Dini tarafından oluşturulan ve DC Comics çizgi roman ve yapım şirketinin bir karakteri olarak Harley Quinn olarak yeniden yorumlanmıştır.

Kurgusal karakterler içinde ön plana çıkan iki karakter Miss Marple ve Hercule Poirot'dur. Miss Marple (Jane Marple) İlk kez "Ölüm Çılgılığı" ve son kez "Uyuyan Ölüm" eserinde yer almıştır. Miss Marple, aile kurmamış, kırsal bir bölgede yaşayan, orta yaşın üzerinde, sıradan bir kadındır. Ancak kıvrak zekâsı, ön görüşleri ve gözlemciliği ile maskülen polis teşkilatının üstesinden gelemediği vakaları çözmektedir. Bu dönemlerde yazarın eğitim hayatının bir kısmı da dâhil olmak üzere kadınlar evde eğitim alırlar, çalışma hayatına katılmaları hoş karşılanmaz, sahip oldukları sosyal statüyü evlilik ile kazanırlardır. Bu karakter İngiltere'de o dönem gelişmekte olan kadın haklarına bir gönderme niteliğindedir. Viktoryan dönemde oldukça sıkı olan giyim kuralları, Edvardiyen dönemde (1901-1910) moda altında şekillenmeye ve kıyafet reformu hareketi kapsamında esnemeye başlamıştır (Milford-Cottam, 2014: 46). Kadınların çay evlerinde erkeklerle oturmaları hoş karşılanmadığından İskoçya'nın en önemli mimarlarından Charles Rennie Mackintosh kadınların sosyal hayata katılabilmeleri için yüksek arkalıklı oturma elemanları üretmiştir (Blake, 2004: 52). Sosyolojik durum değerlendirmesi yapılmaya çalışılırsa, Marple dönem için evlenmeden itibar kazanabilmiş, feminist, güçlü, öncül ve sıra dışı bir karakter olarak yorumlanabilir. Marple (marble) İngilizce mermer anlamı taşır. Buradan da yazarın İngiltere'nin yeni güçlü kadınına gönderme yaptığı düşünülebilir.

Bir diğer önemli karakter Hercule Poirot; Belçikalı, centilmen, sık seyahat eden, başarılı, titiz ve aranan bir özel dedektif ve zor bir karakterdir. İlk kez "Ölüm Sessiz Geldi", son kez "Ve Perde İndi" eserinde yer almıştır. Almanların Belçika'yı işgal etmesi, İngiltere'nin I. Dünya Savaş'ına katılma nedenlerinden biridir. Hercule (Herkül) ise Antik Yunan'daki Herakles karakterinin Antik Roma'daki yansımasıdır. Herkül alt edilemez bir güce sahiptir. Paul Poirot ise yeni özgür modanın kendi adıyla açtığı Haute Couture mağazasıyla en devrimsel yüzlerindedir. Christie bu karakterin isminde Belçika'nın ve İngiltere'nin gücüne ve ülkesinin içinde bulunduğu değişim rüzgârına gönderme yaptığı söylenebilir.

Bu üç karakterin analizlerinden hareketle yazarın karakterlerini isimlendirirken etimolojik olarak sanat tarihinden faydalandığı ve onları biçimlendirirken sosyo-politik gelişmelerden hareket ettiğini söylemek mümkündür. Agatha Christie, bir dönem eczacı olarak çalıştığı için kurbanlar genellikle çeşitli zehirlerle uykuda ölürler. Christie, yemeği "bir karakterin sonu, olayların bir alameti, katillerin de yemesi gerektiğini hatırlatan bir canlılık unsuru olarak kullanır (Baučeková, 2014: 36). Yazar bugün tıbbi gerilim romanlarıyla bilinen Doktor Geritsen gibi mesleki bilgisini çalışmalarında kullanmıştır. Bu yazarın arkeoloji, sanat tarihi, siyasi tarih, kriminoloji gibi pek çok alanda bilgi sahibi olan çağdaşlarına göre kültürlü bir kadın olduğunun göstergesidir. Pek çok yardımcı karakterin isimleri de etimolojik yorumu açık ve simgesel anlam taşır niteliktedir.

Tablo 1. *Agatha Christie'nin karakterleri ve eserlerinde tekrarları*

Karakter	Miss Marple	Hercule Poirot	Quin	Bay Sattertwhite	Baş Müfettiş Jaap	Ariadne Oliver
Roman	12	33			7	3
Kısa Öykü	8	54	8	8		1
Oyun		1				

İngiliz Büyük Tarım Buhranı yaklaşık 1873-1896 yılları arasında etkilerini gösterir (Fletcher, 1961: 417). I. Dünya Savaşı döneminde de refah seviyesinde bir düşüş olmuştur. Bu nedenle bu süreçte arazi sahipleri ailenin emektar çalışanları dışındaki hizmetkâr kadrolarını tasviye etmişlerdir. Yazarın eserlerinde şaşalı malikânelere yer verilse de hizmetkâr sayısı azdır ve genellikle yaşlı ve emektardır. Malikânelerin yapı kimliği olarak geniş hacme ve çok kanatlı yapıya sahip olmaları ve hizmetkârların az sayıda, hareketsiz, kulağı iyi işitmeyen, uykusu ağır yaşlılar olması nedeniyle cinayetler avcı tarafından kolaylıkla işlenebilir.

3. KORKU KURGUDA KURGUSAL MEKAN VE AGATHA CHRISTIE

3.1. Korku Kurgu ve Kurgusal Mekânın İlişkisinin Değerlendirilmesi

Kurgusal mekân, gerçek veya hayali bir mahal, bir yapı, bir mekânın kurgu eserlerde kullanılmak üzere bir tasar haline getirilerek betimlenmesidir. Bu durumda içinde bulunulan zaman veya dönemden bağımsız organizasyon söz konusudur.

Mekan, hareket ve eylemle doğrudan bağlantılıdır (Kalay, 2017: 135). Korku kurgunun analiz edilmesi için kullanılan yaklaşımlar arasında, kontrolsüzlük, ışıksızlık, zıtlıklar gibi mekânın özelliklerine dayanan nitelikler, mekânın kimliklendirilmesi üzerinren kimliksizlik, kimliklilik, viranelik, dağınıklık, terk edilmişlik gibi mekansal deformasyonlar, çevre ve merkez ilişkisi, renk ve ek yapılardan yararlanır (Özdoğan, 2015: 157). Mekan ve karakter ilişkisinin doğru kurulması ifade gücünü artırır. Bu nedenle mekan ve karakter arasındaki ilişki hikaye düzleminde etkin ve bağıntılı olmalıdır.

3.2. Agatha Christie'nin Eserlerinde Korku Kurgu ve Kurgusal Mekân

Mekân, toplum ve insan ekseninde şekillenir. Dönemin sosyal gelişmeleri ile değişim ve dönüşüme

uğrar. 19.yy'ın sonunda ve 20. yy'ın başlarında siyasal, bilimsel ve sanatsal gelişmeler bu dönemin mekan tasarımlarında etkin ol üstlenmiştir (Kavut&Alici, 2021: 623). Yazarın eserleri, İngiltere kırsalında burjuva kesimin ve tarımla uğraşan halkın yaşamını sürdürdüğü köylerde geçmektedir. Bu köylerde bulunan, Asya mimarisindeki köşkler ve Orta Avrupa'daki şatolara benzer bazı özellikler taşıyan, az katlı çok kanatlı, yöreye özgü özgün bir yapı tipi olan malikâneleri (manor) temel mekân olarak kullanır. Geniş taban alanına oturan Geç ortaçağ kır evi olarak görülebilecek bu malikâneler yerel toprak sahibinin ikametgâhıdır ve gösterişli yapılardır. İngiltere'de bu yapılarda eklektik bir stil hâkimdir. (Anglo-Sakson Mimari, Norman Mimari, Gotik, Yöresel Mimari) Arazileri ve bahçeleri büyük bu konut tipleri kent merkezinden uzakta konumlandırılırlar. Malikânelerde ayrıca ormanlar, meyve bahçeleri, yürüyüş ve araba yolları, göller ve göletler olabilir. Christie köylerin bir kısmını kurgular bir kısmını ise gerçekte var olan köylerden seçer ama genellikle malikâneler kurgudur. Bunun sebebi gerçek yapıların sahiplerinin köklü İngiliz aileleri olmaları ve sahiplerinin bilinmesidir.

Christie'nin kurgularında sık kullandığı diğer mekânlar ulaşım araçlarının iç mekânlarıdır. Sinemaya da uyarlanan "Doğu Ekspresi'nde cinayet" Halep-İstanbul/İstanbul Londra hattında ulaşımın sağlandığı gerçek bir trendir. Yazarın da bu trenle seyahat ederek İstanbul'da Pera Palas Otel'de konakladığı bilinmektedir. "Mavi Tren'in Gizemi" isimli eserinde Paris-Güney Riviera treni konu edilmiştir ve bu hat halen işler durumdadır. "Ölüm Diken Üstünde" kurgusal mekân olarak uçak tercih etmiştir. Beyaz perdeye de aktarılan bir diğer eseri "Nil'de Ölüm" Nil nehri üzerinde seyahat eden ve yolcuların büyük çoğunluğunu bir düğünün davetlilerinin oluşturduğu bir gemide geçerken "Kahverengi Elbiseli Adam'da" ise gemi ve metro yer alır.

Tablo 2. Agatha Christie'nin toplu taşıma araçlarını eserlerinde kurgusal mekân olarak kullanması ve tekrarları

Ulaşım Araçları	Tren	Uçak	Gemi	Metro
Kaç Eserde Yer Aldığı	2	1	2	1

Yazar; ikinci eşinin arkeolog olması dolayısıyla kültürel zenginliklere sahip çeşitli ülkelere yolculuk yapma olanağı bulmuş, bu ülkeleri de mekânsal olarak betimlemiştir. Savaşlardan kaynaklanan güvenlik sorunları, ülkeler arası ulaşım ağının toplu ulaşım anlamında zayıf olması, yolculukların çok uzun sürmesi nedeniyle o dönem ülkeler arası zorunlu olmayan seyahatler yaygın İmparatorluğu toprakları Avrupa'da Avrupalı yazarların eserlerinden ve tüccarların yanlarında getirdikleri seyyar ressamın eserlerinden bilinmektedir (Solnon, 2019: 81).

Tablo 3. *Agatha Christie'nin eserlerinde konu edilen ülkeler*

Yabancı Ülkeler	Irak	Galler	Türkiye	Mısır	Fransa	Karayıpler	Burgh
Kaç Eserde Yer Aldığı	2	1	1	1	1	1	1

Yazar diyar kurgusunu de eserlerinde kullanır. Düşsel ülke ve milletler üretir. Eserinde yer verdiği Herzoslovakya ülkesi ve halkı diyar kurgusu açısından önemli bir örnektir. Ada kurgusu Zenci Adası ve St. Honore Adası üzerinden tanımlanırken, Lymstock, St. Mary, Hunterbury Köşkü'nün bulunduğu Maidensfort gibi mekânlar, otel kurgusu olarak Tio Oteli, de Dünya üzerinde mevcut değildir. Aynı zamanda yazar gerçek mekânlar olan Güney Galler, İngiltere, Irak gibi ülkeleri, Kerkük, Bağdad, Londra gibi kentleri, Paddington Tren İstasyonu, Bristol Kanalı gibi yerleri de kurgular.

3.3. Kurgusal mekanların korku kurgu karakterleri bakımından karşılaştırmalı analizi

Yazar eserlerinde İngiltere'nin doğusunda yer alan ülkelerin kamusal, sosyal, ticari ve özel mekânlarını Avrupa ülkelerinden daha kapsamlı bir biçimde tasvir eder. Doğu'da tarif ettiği mekânları hikayeleştirirken kontrol dışı durumlara, kaos ve karmaşalara yer vererek korku olgusunu arttırmak üzere bilinmezlik hissini korumaya çalışır. Mekânları tezatları ile anlamlandırmak adına zıt mekânları tarif eder. Mekânları kimliklendirerek onları tanıtır. Issızlıktan faydalanarak ürperti hissi oluşturmaya çalışır. Çevre-merkez ilişkisi kurarak yöreyi bütün halinde yansıtmaya çalışır. Rengi bir enstrüman olarak kullanır. Hikâyenin ana mekânı dışında ek yapıları tasvir ederek anlatımı güçlendirir. Avrupa'da geçen eserlerinde ise kaos ve karmaşadan uzak, herşey kontrol altında gibi görülen intizamlı mekanlar ve yaşam formlarını hikayeleştirir. Karşıtlıkları karakterler üzerinden kurarak kimsenin aslında görüldüğü gibi olmadığına vurgu yapar. Mekânlar çoğunlukla kırsalda konumlanan malikâneler ve yapılı çevresinden ibarettir. Yapıların özellikleri ve kullanıcılarını detaylı bir şekilde aktararak, onları kimliklendirir. Bu malikâneleri merkezden uzak, kırsalda yer alan, ıssız bir noktaya konumlandırır. Malikânede etkinlik ya da araştırma için gelen konuklar bu nedenle yatılı olarak kalırlar. Renk geri planda kalan bir unsurdur. Aydınlık-karanlık ilişkisinden gece-gündüz ekseninde yararlanır, olaylar genellikle gece cereyan eder.

Tablo 4. *Agatha Christie'nin eserlerinin doğu-batı ekseninde karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi*

	Batı	Doğu
Kontrol Dışı Durumlar	Yok	Var
Aydınlık-Karanlık	Yok	Yok
Karşıtlıklar	Yok	Var
Kimliksizlik	Yok	Yok
Kimliklilik	Var	Var
Kaos, Karmaşa	Yok	Var
İssizlik	Var	Var
Çevre- Merkez İlişkisi	Var	Var
Renk	Yok	Var
Ek Yapılar	Var	Var

“Nil’de Ölüm” isimli sinemaya da aktarılan eserinde Aswan’da The Old Cataract Otel gerçek bir mekândır. Bu otelde Mısır’daki lüks ve modern yaşamı tanıtır. Nil nehri üzerinde seyahat eden gemi ile Mısır’da kullanılan ulaşım araçlarının mekânsal özelliklerini tarif eder. Piramitler, tapınaklar, ören yerleri gibi alanları da eserine eklemleyerek Mısır’ın kültürel kodlarına değinir.

On Küçük Zenci isimli eserinde ise Zenci adası adını verdiği ulaşımın zorlukla sağlandığı adada bir malikânede bir çocuk tekerlemesi doğrultusunda gerçekleşen cinayetleri aktarırken viktoryan dönemin yapısal özelliklerini kullanılır. Bu oyun halen Türkiye’de Akla Kara tiyatro tarafından sergilenmektedir. Başrolünde duayen oyuncu Ediz Hun oynamaktadır.

Tablo 5. *Agatha Christie'nin eserlerinin doğu-batı ekseninde karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi*

	Batı	Doğu
Görkem ve Şatafat	Var	Var
Sadelik ve Yalnlık	Yok	Yok
Belirteç Kullanımı	Var	Var
Teknoloji Kullanımı	Yok	Yok
Ses-Sessizlik	Var	Var

Yazarın mekânlarında, doğu-batı fark etmeksizin görkem ve şatafat hâkimdir. Batıda mekânlar oldukça görkemlidir. Görkemli olanın kusursuz olduğuna dair yanlgıyı korku kurgunun beklenmeyeni verme arzusu ile bütünleştirir. Doğuyu konu edindiği mekânlarda da gizem unsuru arttırmak için şatafatlı mekân tarifleri yapar. Belirteçler kullanarak hikâyeye dair ipuçlarını mekâna yerleştirir. Teknolojiden fazla faydalanmaz, gelenekçi viktoryan tarzı ve oryantalist yaklaşımları korumaya gayret gösterir. Sesleri doğuyu konu edindiği mekânlarda daha yoğun sessizliği ise batıyı konu edindiği mekânlarda ıssızlık bağlamında kullanır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Agatha Christie, kurgusal mekân ve kurgusal karakter kavramını bilinçli kullanan ilk çağdaş suç korku yazarlarından. Karakter ve mekân isimleri etimolojik kurgu örnekleridir. Tasarında oluşturduğu mekânlar, pek çok gezgine ilham kaynağı olmuş, turistler tarafından ziyaret edilmiştir. Orient Express'in yolcusu olarak İstanbul'u ziyaret eden Christie Pera Palas Oteli'nde 411 numaralı odada pek çok kez konaklamış, efsanevi odalar konsepti içerisinde Agatha Odası olarak odaya ve restoranlardan birine onun ismi verilmiştir. Kadın haklarının evrensel düzlemde sorgulanmaya başladığı bir dönemde üretken çıkışı kendisinden sonra gelen pek çoklarının önünü açmıştır.

Mobilya, mekân ve karakter arasında işleve dayalı bir etkileşim oluşmasını sağlar (Demirarslan ve Diğerleri, 2022: 23). Yazar eserlerinde Buhara halısı, Degas'ın tabloları gibi özelleşmiş iç mekân donatıları ve şömine, berjer, yemek masası, konsollu masa, stand, kütüphane gibi mobilyaları kurgularken batının lüks yaşantısına gönderme yapar. Bu iç mekânları viktoryan dönemin abartılı büyüklükte yatay mimarisini kullanarak düzenler. Malzemeleri tanımlarken pirinç, meşe gibi

pahalı olanları seçer. Fransız tipi pencerelerle iç-dış ilişkisi kurarak ve müstemilat kulübeleri, çiçek tarhları, yürüyüş yolları ile araziyi tanımlayarak bina güvenliğini zayıflatır. Çok katlı alışveriş mağazası, tren istasyonları, kiliseler ile dönemin yapıları çevresini tanıtır. Doğu'nun mekânlarını kurgularken hem şatafatlı, modern ve doğu-batı sentezine sahip mekânları ve müze gibi kültür yapılarını hem hurma ağaçları, baharatlar gibi çok sayıda çeşitli ürün satılan pazarları, kaba tuğla yapılar, kilimler gibi donatılarla geleneksel mekânları okuyucuya tanıtır.

İngiltere Geç Ortaçağ malikânelerinin mimari yapısını anlamlandırmada ve arazi sahiplerinin kırsaldaki yaşamlarını anlamada önemli bir altlık oluşturmaktadır. Çatırdamakta olan viktoryan gelenekselliğini, tek mekânda toplanan insanlar arasındaki sahte ilişkiler üzerinden kurgular. Pek çok ülke ve kenti konu edinen Christie'nin kurgusal evreni bazı mekânların toplumsal değer kazanmasını sağlamıştır. Doğu üzerine yazdığı gizem unsuru olarak görülen diyarlar yazarın gözünden kurgulanarak tanınmıştır.

Gerçek mekânlara göre ise düşsel mekânların anlatımlarını daha detaylı olarak aktarır. Agatha Christie'nin karakter ve mekân anlayışına ilişkin akademik literatürde ciddi bir kaynak eksikliği vardır. Bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile Agatha Christie'nin mekânları saptanmış, tasnif edilmiş, nicel olarak tespit edilmiş ve mimari stilleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Yazar Katkıları Beyanı

Yazarlar makaleye eşit katkıda bulunmuşlardır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu makale ile ilgili bir çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışma kapsamında etik kurul iznine gerek yoktur.

KAYNAKÇA

Makaleler

Kalay, T., 2017. İç Mekan Kurgusunda Mobilya'nın Yeri: Minimalist Yaklaşımlar. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 133-144.

Kavut, İ. E., & Alici, N. (2021). 1920–1945 Akımlar Dönemi Kapsamında İç Mimarlıkta Form. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6(2), 621-637.

Chapman, L. 2018. Agatha Christie on Screen, *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 38(1):201-204.

Fletcher, T. W. (1961). The Great depression of English agriculture 1873-1896. *The Economic History Review*, 13(3), 417-432.

Baucekova, S., 2014. The Flavour of Murder: Food and Crime in the Novels of Agatha Christie, *Prague Journal of English Studies*, 3(1).

Beaumont, M., 2009. Cutting Up the Corpse: Agatha Christie, Max Ernst, and Neo-Victorianism in the 1930s. *Lit: Literature Interpretation Theory*, 20(1-2), 12-26.

Kitap

Demirarslan, D. (Ed.), 2022. Mobilya Ve Tasarım. Efe Akademi Yayınları, İstanbul.

Solnon, J.F., 2019. Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Blake, F., 2004. Essential Charles Rennie Mackintosh. Paragon.

Milford-Cottam, D., 2014. Edwardian Fashion. Bloomsbury Publishing, ABD.

Christie, A., 2020. Çarpık Evdeki Cesetler (8. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2014. Ölümün Tam Zamanı (6. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2021. Beklenmeyen Misafir (17. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. Dersimiz Cinayet (11. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. On Küçük Zenci (44. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. On Küçük Zenci (44. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. Bağdat'a Geldiler (6. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. 16.50 Treni (17. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. Örümcek Ağı (8. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. Esrarengiz Sanık (5. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Christie, A., 2020. Cesetler Merdiveni (12.Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Tezler

Yalçın Ç., 1980 sonrası bilim kurgu filmlerinin kurgusal mekan üzerinden örneklerle analizi, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Sanat/Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Özdoğlar, E., 2015. Fantezi Ve Korku Kurguda Kurgusal Karakter ve Kurgusal Mekan İlişkisi, Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Sanat/Ana Bilim Dalı, İstanbul.